

Razmjena iskustava i postupanje prilikom primjene i praćenja vaspitnih naloga

Okrugli sto, 05. maj 2017.

Dijana Popović-Gavranović, socijalna radnica
Stručna služba Vrhovnog državnog tužilaštva

Alternativne mjere prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela

Državni tužilac za maloljetnike može izreći:

- Opomenu
- Vaspitne naloge:
 - Poravnanje sa oštećenim
 - Redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao
 - Uključivanje u određene sportske aktivnosti
 - Obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada
 - Plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove
 - Podvrgavanje odgovarajućem ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge
 - Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji
 - Pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita
 - Uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima

Alternativne mjere prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela

Ovlašćeni policijski službenik – policajac za maloljetnike, uz odobrenje državnog tužioca, može izreći:

- Opomenu (član 10)
- Poravnanje za krivična djela koja se gone po privatnoj tužbi (član 68)

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2012.

U 2012. godini u Crnoj Gori su izrečene ukupno 24 alternativne mjere (ODT) i to:

- 4 opomene
- 19 vaspitnih naloga - poravnanje sa oštećenim i to putem:
 - Izvinjenja, 17
 - nadoknade štete, 2 (davanjem novčanog iznosa; zamjenom oštećene stvari)
- 1 vaspitni nalog plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove.

Alternativne mjere su izrečene od strane 8 tužilaštva: Bar, Berane, Bijelo Polje, Kotor, Nišić, Pljevlja, Podgorica, Ulcinj.

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2013.

U 2013. godini u Crnoj Gori su izrečene ukupno 103 alternativne mjere i to:

- 25 opomena
- 76 vaspitna naloga - poravnanje sa oštećenim
- 2 vaspitna naloga redovno pohađanje škole.

Osnovna državna tužilaštva izrekla su 93 alternativne mjere i to:

- 16 opomena
- 75 vaspitna naloga poravnanje sa oštećenim i to putem:
 - Izvinjenja, 66
 - Davanjem novčanog iznosa, 5
 - Ličnim radom, 4
- 2 vaspitna naloga redovno pohađanje škole

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2013.

Alternativne mjere su izrečene od strane 10 tužilaštava: Bar, Berane, Bijelo Polje, Cetinje, Herceg Novi, Kolašin, Kotor, Nišić, Podgorica, Ulcinj

- Centri bezbjednosti su izrekli 10 alternativnih mjera i to:
 - 9 opomena
 - 1 poravnanje sa oštećenim, putem izvinjenja

Alternativne mjere su izrečene od strane 2 CB: Bijelo Polje, Nikšić

Partnerstva sa odgovarajućim ustanovama i organizacijama, 2013.

Stručna služba je u 2013. godini zaključila 23 opšta sporazuma sa ustanovama/organizacijama u Podgorici i Bijelom Polju, u kojima se mogu izvršavati vaspitni nalog uključivanje u određene sportske aktivnosti i vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada, i to:

- sa 3 NVO i 19 javnih ustanova, u kojima se može izvršavati vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada
- sa 1 sportskom organizacijom u kojoj se može izvršavati vaspitni nalog uključivanje u određene sportske aktivnosti

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2014.

U 2014., maloljetnicima je izrečeno ukupno 114 alternativnih mjera:

- 37 opomena
- 74 vaspitna naloga - poravnanja sa oštećenim i to putem:
 - izvinjenja (60)
 - nadoknade štete davanjem određenog novčanog iznosa (14)
- 1 vaspitni nalog – plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove.,
- 1 vaspitni nalog – uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji
- 1 vaspitni nalog - uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima (oštećenim licem).

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2014.

Od ukupno 114 alternativnih mjera prema maloljetnicima 80 mjera izrekla su osnovna državna tužilaštva i to:

- 24 opomene
- 53 vaspitna naloga poravnanje sa oštećenim i to putem:
 - izvinjenja (40 maloljetnika)
 - nadoknade štete davanjem određenog novčanog iznosa (13 maloljetnika)
 - pri čemu su roditelji maloljetnika izvršili nadoknadu davanjem određenog novčanog iznosa.
- 1 vaspitni nalog plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove
- 1 vaspitni nalog uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji
- 1 vaspitni nalog uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima

Alternativne mjere su izrečene od strane 6 tužilaštava: u Baru, Bijelom Polju, Herceg Novom, Kotoru, Nikšiću i Podgorici

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2014.

Od ukupno 114 alternativnih mjera prema maloljetnicima, 34 mjere su izrekli centri bezbjednosti:

- 13 opomena
- 21 poravnanje i to putem:
 - izvinjenja, 20
 - davanja novčane nadoknade, 1

Alternativne mjere su izrečene od strane 6 CB: u Baru, Beranama, Bijelom Polju, Kolašinu, Nikšiću i Podgorici

Partnerstva sa odgovarajućim ustanovama i organizacijama, 2014.

- Stručna služba je u 2013. godini zaključila 23, a u 2014. godini još 103 opšta sporazuma u kojima se mogu izvršavati: vaspitni nalog uključivanje u određene sportske aktivnosti i vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada, što je ukupno:
- 126 organizacija u 20 gradova u Crnoj Gori i to:
 - 16 NVO (od kojih je u 14 NVO moguće realizovati vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada, a u 2 NVO upućivanje u sportske aktivnosti)
 - 18 sportskih organizacija (od kojih je u 14 moguće realizovati vaspitni nalog uključivanje u sportske aktivnosti, a u 4 vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog rada)
 - 92 javne ustanove (u kojima se može realizovati vaspitni nalog obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada).
- U toku 2013. i 2014. godine nije izrečen nijedan od dva navedena vaspitna naloga.

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2015.

U 2015., maloljetnicima je izrečena ukupno 121 alternativna mjera i to:

- 50 opomena;
- 61 vaspitni nalog – poravnanje sa oštećenim, i to putem:
 - izvinjenja, 47
 - davanja dogovorenog novčanog iznosa, 13
 - a 1 maloljetnik nije pristupio postupku posredovanja
- 4 vaspitna naloga – redovno pohađanje škole;
- 6 vaspitnih naloga – obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada.

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2015.

Od ukupno 121 alternativne mjere, osnovna državna tužilaštva izrekla su 95 i to:

- 44 opomene i
- 51 vaspitni nalog i to:
 - poravnanje sa oštećenim (41 maloljetnika) i to putem:
 - izvinjenja u 33 slučaja,
 - 8 obeštećenja putem davanja dogovorenog novčanog iznosa, koje je izvršeno u 5 slučajeva, a u 3 slučaja maloljetnici nisu pristupili izvršenju sporazuma o povraćaju/kupovini oduzetih predmeta
- redovno pohađanje škole (4 maloljetnika);
- obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada (6 maloljetnika, od kojih 1 vaspitni nalog nije sproveden jer je maloljetnik sa prodicom napustio Crnu Goru i zatražio azil);

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2015.

Alternativne mjere izrečene su od strane 11 osnovnih državnih tužilaštava (Bar, Berane, Bijelo Polje, Cetnje, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Plav, Podgorica, Rožaje, Ulcinj)

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2015.

Od ukupno 121 alternativne mjere, centri bezbjednosti su izrekli 26 i to:

- 6 opomena
- 20 poravnaja:
 - u 14 slučajeva poravnanje je izvršeno putem izvinjenja,
 - u 5 slučajeva postignut je sporazum o obeštećenju putem davanja novčanog iznosa (od kojih jedan maloljetnik nije pristupio izvršenju),
 - a 1 maloljetnik se nije odazvao pozivu za posredovanje

Alternativne mjere su izrečene od strane 8 centara bezbjednosti: Bar, Berane, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Podgorica, Ulcinj

Partnerstva sa odgovarajućim ustanovama i organizacijama

U 2015. godini su sklopljena još dva sporazuma za izvršavanje: vaspitnog naloga uključivanje u određene sportske aktivnosti i vaspitnog naloga obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada (ukupno 128 organizacija)

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2016.

U 2016. izrečeno je ukupno 119 alternativna mjera i to:

- 49 opomena i
- 70 vaspitnih naloga.

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2016.

Od ukupno 119 alternativnih mjera osnovna državna tužilaštva su izrekla 85 i to:

- 34 opomene
- vaspitni nalog – poravnanje sa oštećenim (38), i to:
 - 32 su primijenjena putem izvinjenja;
 - 2 putem novčanog obeštećenja u iznosu od po 325,00€;
 - 2 putem novčanog obeštećenja u iznosu od po 25,00€;
 - 1 putem novčanog obeštećenja u iznosu od 2.500,00€;
 - 1 putem rada maloljetnika (16 radnih sati u toku 1 mjeseca).

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2016.

- vaspitni nalog – redovno pohađanje škole (2);
- vaspitni nalog – obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada (8);
- vaspitni nalog – plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove (1);
- vaspitni nalog – pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita (2), koji je primijenjen po prvi put, počevši od 2012. godine.

Alternativne mjere izrečene su od strane svih 13 osnovnih državnih tužilaštava.

Primjena alternativnih mjera prema maloljetnicima u 2016.

Od ukupno 119 alternativnih mjera centri bezbjednosti su izrekli 34 i to:

- 15 opomena i
- 19 poravnanja za krivična djela koja se gone po privatnoj tužbi, i to putem:
 - izvinjenja, 18
 - 1 obeštećenje davanjem novčanog iznosa od 10,00€.

Alternativne mjere su izrečene od strane 9 centara bezbjednosti: Bar, Berane, Bijelo Polje, Kotor, Mojkovac, Nikšić, Pljevlja, Podgorica, Ulcinj

Partnerstva sa odgovarajućim ustanovama i organizacijama

U 2016. godini sklopljen još jedan sporazum za sprovođenje vaspitnog naloga obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada, sa nevladinom organizacijom (Herceg Novi), što predstavlja ukupni broj od 129 organizacija u kojima se mogu sprovoditi vaspitni nalozi.

Od mogućih 9 vrsta vaspitnih naloga, tužilaštva su izrekla:

U 2012.:

- 2 vrste vaspitnih naloga:
 - poravnanje sa oštećenim (19) i
 - plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove (1).

U 2013.:

- 2 vrste vaspitnih naloga:
 - poravnanje sa oštećenim (75) i
 - redovno pohađanje škole (2).

Od mogućih 9 vrsta vaspitnih naloga, tužilaštva su izrekla:

U 2014.:

- 4 vrste vaspitnih naloga:
 - poravnanje sa oštećenim (53);
 - plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove (1);
 - uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji (1) i
 - uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima (1).

Od mogućih 9 vrsta vaspitnih naloga, tužilaštva su izrekla:

U 2015.:

- 3 vrste vaspitnih naloga:
 - poravnanje sa oštećenim (41);
 - redovno pohađanje škole (4); i
 - obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada (6).

Od mogućih 9 vrsta vaspitnih naloga, tužilaštva su izrekla:

U 2016.:

- 5 vrsta vaspitnih naloga:
 - poravnanje sa oštećenim (38 maloljetnika);
 - redovno pohađanje škole (2 maloljetnika);
 - obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada (8 maloljetnika);
 - plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove (1 maloljetniku);
 - pohađanje kursa za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita (2 maloljetnika).

Obrasci za praćenje vaspitnih naloga

U toku 2015. godine Stručna služba je kreirala i primijenila:

- obrazac – dnevnik rada maloljetnika
- obrazac – izvještaj o praćenju izvršenja vaspitnog naloga u ustanovi/organizaciji
- inicijalni obrazac - plan i program izvršenja vaspitnog naloga – obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada i vaspitnog naloga – uključivanje u određene sportske aktivnosti (osnovne obaveze centra za socijalni rad, maloljetnika, roditelja, organizacije/ustanove, koje se zatim prilagođavaju konkretnom maloljetniku)

Obrasci za praćenje vaspitnih naloga

- inicijalni obrazac - plan i program izvršenja vaspitnog naloga – redovno pohađanje škole (osnovne obaveze centra za socijalni rad, maloljetnika, roditelja, škole, koje se zatim prilagođavaju individualnim karakteristikama konkretnog maloljetnika)

U toku 2017. godine Stručna služba je kreirala i primijenila:

- obrazac – praćenje vaspitnog naloga uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima (osnovne obaveze maloljetnika, roditelja, centra za socijalni rad, inspektora za maloljetnike, lica sa kojima maloljetnik ne treba da kontaktira, koje se zatim prilagođavaju individualnim karakteristikama konkretnog maloljetnika)

Obrasci za praćenje vaspitnih naloga

Obrasci:

- omogućavaju odgovorno i jednostavno vođenje pisane dokumentacije, kao i transparentnost i blagovremeni uvid u sve aktivnosti
- dobro povezuju sve učesnike i podstiču otvorenu i jasnu međusobnu komunikaciju i međusobno povjerenje
- podržavaju aktivnu ulogu svih učesnika u sprovođenju vaspitnog naloga
- omogućavaju jasno i jednostavno planiranje, realizaciju i praćenje aktivnosti kroz dogovorene obaveze svih učesnika
- u situaciji bilo kakve poteškoće/problema, rješava se odmah, prema planiranim koracima

Prikaz maloljetnika u recidivu prema: prebivalištu, organu koji je izrekao alternativnu mjeru

R.Br.	Prebivalište maloljetnika	ODT broj postupaka	CB broj postupaka	Broj maloljetnika u recidivu	Broj izvršenih krivičnih djela
1.	Bar	7	3	4	10
2.	Kolašin	2	1	1	3
3.	Kotor	8	/	4	8
4.	Nikšić	11	8	7	19
5.	Podgorica	7	1	4	8
Ukupno		35	13	22	48

Prikaz maloljetnika u recidivu prema: prebivalištu, organu koji je izrekao alternativnu mjeru

Evidencija o alternativnim mjerama prema maloljetnicima se vodi od septembra 2012. godine, shodno ZOPPMUKP i Pravilniku o evidenciji o izrečenim alternativnim mjerama (477 maloljetnika)

U recidivu su samo dječaci, koji su izvršili krivična djela sa elementima nasilja (26) i krađe (20).

Izrečeno je:

- 11 opomena
- 27 poravnanja putem izvinjenja
- 1 maloljetnik nije pristupio postupku poravnanja
- 7 poravnanja putem novčanog obeštećenja
- 2 vaspitna naloga – obavljanje društveno korisnog rada

Primjena alternativnih mjera prema mlađim punoljetnim licima

Prikaz maloljetnika u 2012., prema uzrastu i polu, u vrijeme izvršenja krivičnog djela

Rb. Br.	Uzrast maloljetnika u vrijeme izvršenja krivičnog djela	Broj maloljetnika	Broj djevojčica	Broj dječaka
1.	14 godina	4	0	4
2.	15 godina	1	0	1
3.	16 godina	3	0	3
4.	17 godina	8	1	7
5.	Nema podataka	8	1	7
Ukupno		24	2	22

Primjena alternativnih mjera prema mlađim punoljetnim licima

Prikaz maloljetnika u 2013., prema uzrastu i polu, u vrijeme izvršenja krivičnog djela

Rb. Br.	Uzrast maloljetnika u vrijeme izvršenja krivičnog djela	Broj maloljetnika	Broj djevojčica	Broj dječaka
1.	14 godina	17	0	17
2.	15 godina	14	1	13
3.	16 godina	27	1	26
4.	17 godina	26	3	23
5.	18 godina	1	0	1
6.	Nema podataka	18	0	18
Ukupno		103	5	98

Primjena alternativnih mjera prema mlađim punoljetnim licima

Prikaz maloljetnika za 2014., prema uzrastu i polu, u vrijeme izvršenja krivičnog djela

Rb. Br.	Uzrast maloljetnika u vrijeme izvršenja krivičnog djela	Broj maloljetnika	Broj djevojčica	Broj dječaka
1.	14 godina	17	1	16
2.	15 godina	20	1	19
3.	16 godina	27	/	27
4.	17 godina	33	/	33
5.	18 godina	3	/	3
6.	Nema podataka	14	1	13
Ukupno		114	3	111

Primjena alternativnih mjera prema mlađim punoljetnim licima

Prikaz maloljetnika za 2015., prema uzrastu i polu izvršioca, u vrijeme izvršenja krivičnog djela

Rb. Br.	Uzrast maloljetnika u vrijeme izvršenja krivičnog djela	Broj maloljetnika	Broj djevojčica	Broj dječaka
1.	14 godina	23	3	20
2.	15 godina	22	1	21
3.	16 godina	39	4	35
4.	17 godina	30	0	30
5.	Nema podataka	4	0	4
	Ukupno	118	8	110

Primjena alternativnih mjera prema mlađim punoljetnim licima

Prikaz maloljetnika za 2016., prema uzrastu i polu izvršioca, u vrijeme izvršenja krivičnog djela

Rb. Br.	Uzrast maloljetnika u vrijeme izvršenja krivičnog djela	Broj maloljetnika	Broj djevojčica	Broj dječaka
1.	14 godina	21	2	19
2.	15 godina	37	1	36
3.	16 godina	29	1	28
4.	17 godina	27	2	25
5.	19 godina	1	/	1
6.	20 godina	1	/	1
	Ukupno	116	6	110

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

- nastojanje Stručne službe (od 2013.) da dogovori rješenje problema i jasnu proceduru osiguranja maloljetnika za vrijeme izvršenja vaspitnog naloga - obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada i vaspitnog naloga - uključivanje u određene sportske aktivnosti (primjena ZOPPMUKP od septembra 2012.)
- važan preduslov za sklapanje sporazuma i međusobno povjerenje svih učesnika u sprovođenju vaspitnog naloga
- troškove snosi organ koji izriče vaspitni nalog?

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

- Problem je prezentovan u više navrata:
 - Ministarstvu pravde
 - Nadležnim rukovodiocima u tužilaštvu i sudstvu
 - Sudskom savjetu
 - Tužilačkom savjetu
 - i putem davanja komentara i sugestija na Nacrt Zakona o izmjenama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (13.05.2016.), koje nisu prihvaćene
- Dijete ne smije biti manje zaštićeno od odraslih u krivičnom postupku

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

Odrasla lica koja izvršavaju kaznu rada u javnom interesu, osigurana su shodno Zakonu o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu (2014.), član 23:

„Za vrijeme izvršenja kazne rada u javnom interesu osuđeno lice ima pravo na uslove rada, radno vrijeme, odmor u toku rada, dnevni i nedjeljni odmor, kao i zaštitu na radu, u skladu sa opštim propisima o radu. Osuđeno lice koje je na izvršenju kazne rada u javnom interesu nema pravo na naknadu za rad. Za vrijeme izvršenja kazne rada u javnom interesu Ministarstvo pravde će osigurati osuđeno lice od profesionalnih oboljenja i povreda na radu.“

(Direkcija za uslovni otpust vodi evidenciju i kontrolu izvršenja ove kazne)

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

Ustav Crne Gore garantuje:

- **član 19: “Svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda.”**
- **član 73: “Majka i dijete uživaju posebnu zaštitu.”**

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

UN Konvencija o pravima djeteta garantuje:

- Član 2. Nediskriminacija
- Član 3. Najbolji interes djeteta („1. U svim aktivnostima koje se tiču djece, bez obzira da li ih preduzimaju javne ili privatne institucije socijalnog staranja, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja. 2. Strane ugovornice se obavezuju da djetetu obezbijede takvu zaštitu i brigu koja je neophodna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i u tom cilju će preduzeti sve odgovarajuće zakonodavne i administrativne mjere. 3. Strane ugovornice će obezbijediti da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu ili zaštitu djece prilagode standardima koje su utvrdili nadležni organi, posebno u oblasti sigurnosti, zdravlja, u pogledu broja i podobnosti osoblja, kao i stručnog nadzora.“)

Osiguranje maloljetnika kod primjene vaspitnog naloga

UN Konvencija o pravima djeteta garantuje:

- Član 40. Maloljetničko pravosuđe („3. Strane ugovornice će nastojati da podstiču stvaranje zakona, postupaka, organa i ustanova koje se izričito odnose na djecu i bave djecom za koju se tvrdi, koja su optužena ili za koju je utvrđeno da su prekršila krivični zakon, a posebno: ... b) donošenje mjera, kad god je moguće i poželjno, za postupanje sa takvom djecom, bez pribjegavanja sudskom postupku, s tim da budu u potpunosti poštovana ljudska prava i zakonska zaštita. 4. Biće stavljen na raspolaganje širok spektar mjera, kao što su briga, usmjeravanje, nadzor; pravna pomoć; uslovno kažnjavanje; prihvata; obrazovanje i programi stručne obuke i druge alternative institucionalnoj brizi kako bi se obezbijedilo da se sa djecom postupa na način koji odgovara njihovoj dobrobiti i koji je srazmjeran kako okolnostima, tako i učinjenom krivičnom djelu.“)

Stručna služba tužilaštva

Po zahtjevu državnog tužioca, obavlja poslove u vezi pripremnog postupka, postupka izricanja i izvršavanja alternativnih mjera, predlaganja krivičnih sankcija i postupka krivičnopravne zaštite djece

Samostalni savjetnik Stručne službe ima aktivnu ulogu u postupcima prema maloljetnicima:

- daje stručno mišljenje,
- prikuplja potrebne podatke,
- audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djeteta,
- vodi evidenciju alternativnih mjera,
- sklapa sporazume za sprovođenje vaspitnih naloga.

Pripremni postupak, učešće Stručne službe

- shodno članu 46 i 73 ZOPPMUKP tužioci mogu da zatraže učešće Stručne službe, putem davanja nalaza i mišljenja
- Državni tužioci u postupku odlučivanja o postupanju i primjeni krivičnih sankcija u pravilu pribavljaju nalaz i mišljenje organa starateljstva (koji često i ne sadrži prijedlog za izricanje konkretne mjere prema maloljetniku), shodno ZOPPMUKP:
 - član 73 (“tužilac za maloljetnike obavezno pribavlja mišljenje organa starateljstva”) i
 - član 54 (“o svakom pokretanju postupka prema maloljetniku državni tužilac za maloljetnike će obavijestiti organ starateljstva),

Pripremni postupak, učešće Stručne službe

- a od Stručne službe po procijenjenoj potrebi:
 - član 73, “Utvrdjivanje ovih činjenica i okolnosti /prikupljanje podataka u pripremnom postupku/državni tužilac za maloljetnike može povjeriti i stručnoj službi”
- I u postupku odlučivanja o primjeni alternativnih mjera državni tužilac u pravilu pribavlja nalaz i mišljenje organa starateljstva, a od Stručne službe po procijenjenoj potrebi
- Kod primjene vaspitnog naloga – poravnanje sa oštećenim, tužilac Stručnoj službi najčešće samo dostavlja svoju odluku o upućivanju na postupak posredovanja i/ili rješenje o odbacivanju krivične prijave, koje potvrđuje da je maloljetnik ispunio dogovorenu obavezu (ZOPPMUKP, Glava 6 - Primjena vaspitnih naloga)

Pripremni postupak, učešće Stručne službe

- To znači da se državni tužilac već odlučio i za primjenu i za vrstu alternativne mjere, bez nalaza i mišljenja Stručne službe:
 - član 13 - Izbor i primjena vaspitnog naloga, stav 4: „Prilikom izbora i primjene vaspitnog naloga državni tužilac za maloljetnike sarađuje sa organom starateljstva, odgovarajućom ustanovom ili organizacijom, posrednikom, pedagogom, psihologom ili drugim stručnim licem koji mogu pružiti odgovarajuća obavještenja o maloljetniku, odnosno primjeni vaspitnog naloga“, a ne navodi se Stručna služba
- Samo za vaspitni nalog – obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada ZOPPMUKP je propisao da tužilac prije odlučivanja pribavi mišljenje Stručne službe
- Pokazalo se korisnim kada tužilac od Stručne službe traži mišljenje kako o uslovima na strani konkretnog maloljetnika za primjenu alternativne mjere, tako i o izboru njemu najprimjerenije alternativne mjere i ustanove/organizacije u kojoj će se mjera izvršavati

Krivično pravna zaštita djece, učešće Stručne službe

- Glava IV, Posebne odredbe o zaštiti maloljetnih lica kao učesnika u krivičnom postupku (čl. 90-97), ne prepoznaje Stručnu službu
- Stručna služba se aktivno uključila u krivični postupak putem:
 - davanja nalaza i mišljenja kod postupka procjene djeteta žrtve/svjedoka za davanje svjedočkog iskaza;
 - podrške prilikom direktnog saslušanja djece;
 - i u procesu audiovizuelnog saslušanja primjerenog sposobnostima i potrebama djece

Krivično pravna zaštita djece, učešće Stručne službe

Audiovizuelno snimanje djece se počelo i obavljati, na inicijativu Stručne službe, u ODT Podgorica počevši od maja 2016. godine (iako je ZOPPMUKP u primjeni od septembra 2012.), gdje postoje dvije tehnički povezane prostorije za snimanje djece (bez čekaonice za djecu), pa je tu obavljeno audiovizuelno snimanje razgovora sa djecom uz podršku Stručne službe za:

- 1 dijete u postupku pred Višim državnim tužilaštvom u Podgorici,
- 7 djece u postupku pred ODT Podgorica, raspon godina od 7 do 15

Audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djece

Stručna služba se u praksi zalaže:

- da se saslušanje djece pred državnim tužiocem o okolnostima prijavljenog krivičnog djela (dijete žrtva i dijete svjedok) obavi primjenom djeci najprimjerenije audiovizuelne tehnike, kako bi se djeca zaštitila od ponavljanja iskaza i s tim u vezi moguće ponovne viktimizacije i traumatizacije
- za prethodnu pripremu djece i pomoć Stručne službe kako bi razgovor bio stručno prilagođen sposobnostima i potrebama djece i postupku koji se vodi, olakšalo davanje iskaza

Audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djece

Za saslušanje djece putem audiovizuelne tehnike, na način koji uvažava djetetove sposobnosti i potrebe, su potrebne:

- dvije tehnički povezane prostorije
- dijete je u jednoj prostoriji sa predstavnikom Stručne službe ili drugim odgovarajućim stručnim licem, koje ispituje dijete (shodno zahtjevima državnog tužioca za maloljetnike, prilagođenim sposobnostima i potrebama djeteta)
- u drugoj prostoriji su tužilac, advokat, prevodilac, zapisničar, tehničko lice, predstavnik centra za socijalni rad, zakonski zastupnik, koji mogu putem audiovizuelne tehnike da posmatraju dijete i čuju razgovor koji sa djetetom obavlja predstavnik Stručne službe ili drugo odgovarajuće stručno lice i intervenišu posredstvom tužioca

Audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djece

Takođe, Stručna služba se zalaže:

- za razmatranje pitanja o saslušanju djeteta pred Centrom bezbjednosti jer se dijete saslušano pred policijskim inspektorom u pravilu ponovo saslušava u tužilaštvu, nerijetko se ponovo saslušava i prilikom ljeakarskih pregleda, u centru za socijalni rad, na sudu
- cjelishodnije bi bilo pred Centrom bezbjednosti saslušati odraslu osobu koja prijavljuje krivično djelo na štetu djeteta, djetetove roditelje i osobe kojima se dijete povjerilo, a zatim u tužilaštvu snimiti djetetov iskaz, primjenom audiovizuelne tehnike za djecu
- Cilj: dijete svjedoči samo jednom, putem djetetu primjerene audiovizuelne tehnike

Audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djece

- Smjernice Komiteta ministara Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta (usvojene 17.11.2010, www.coe.int/childjustice), 6. Dokazi/iskazi djece
- Smjernice Ujedinjenih nacija o pravosuđu u stvarima u kojima su djeca žrtve i svjedoci krivičnih djela (ECOSOC Res 2005/20, 22.07.2015, stav XI, 30, d

Audiovizuelno saslušanje primjereno sposobnostima i potrebama djece

Položaj djeteta u krivičnom postupku je složen zbog:

- djetetovih razvojnih sposobnosti
- vrste krivičnog djela učinjenog na njegovu štetu
- djetetovog odnosa sa izvršiocem krivičnog djela
- djetetovog odnosa sa podnosiocem krivične prijave
- ispitivanja djeteta o njegovim iskustvima i osjećanjima
- djetetovog doživljaja nesigurnosti i neizvjesnosti zbog traumatizacije, viktimizacije i krivičnog postupka

Navedeno i naše sposobnosti da razumijemo i uvažimo dijete te prikupimo informacije od djeteta utiču na:

- Uspostavljanje odnosa sa djetetom i proces razgovora

Zajednički rad na zaštiti prava djeteta

Nacrt Zakona o izmjenama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku

- početkom maja 2016. godine učestvovali smo u davanju sugestija o Nacrtu zakona o izmjenama Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku
- javna rasprava o Nacrtu zakona traje od 03.04. do 12.05.2017.
- prilika je za:
 - unaprijeđenje krivičnog postupka prema maloljetnim izvršiocima krivičnih djela, djeci na čiju su štetu izvršena krivična djela i djeci svjedocima krivičnih djela
 - unaprijeđenje primjene alternativnih mjera i krivičnih sankcija prema maloljetnicima
 - postizanje željenih standarda u radu sa djecom/maloljetnicima

Razmjena iskustava i postupanje prilikom primjene i praćenja vaspitnih naloga

Dijana Popović-Gavranović, socijalna radnica,
načelnica Stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva

Okrugli sto “Stručna služba – saradnja i postupanje u praksi”

05. maj 2017.

Organizovan od strane Stručne službe Višeg suda u Bijelom Polju,
uz podršku UNICEF-a